

6. **Орлов В.Ф.** Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: автореферат дис. доктора пед. наук: 13.00.04. / «Теорія і методика професійної освіти» / В.Ф. Орлов. – К., 2004. – 44 с.
7. **Рудницька О.П.** Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
8. **Советский энциклопедический словарь** [Гл. ред. А.М. Прохоров; редкол.: А.А. Гусев и др.]. – Изд. 4-е. – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – 1600 с.
9. **Соколова І.В.** Формування змісту навчання у вищому навчальному закладі: методологічні та методичні засади / І.В. Соколова // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Частина третя. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. – С. 68–77.
10. **Ялалов Ф.Г.** Деятельностно-компетентностный подход к практико-ориентированному образованию // Интернет-журнал "Эйдос". - 2007. - 15 января. <http://www.eidos.ru/journal/2007/0115-2.htm>. - В надзаг.: Центр дистанционного образования "Эйдос", e-mail: list@eidos.ru.

УДК-372.878:7.071.4

Зайцева А.В.

СТИМУЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статья посвящена формированию музыкально-педагогического самоменеджмента, который выступает вектором активности и динамики психолого-педагогических, методических и профессионально-исполнительских действий студентов с проекцией на последующую работу с учащимися.

Ключевые слова: музыкально-педагогический самоменеджмент, творческая самореализация.

Одним із пріоритетних напрямів вищої освіти України є гуманізація освітньої діяльності, спрямування на організаційно-методичне переоснащення моделей сучасного навчально-виховного процесу, впровадження інноваційних підходів у практику сучасної педагогічної освіти, що сприяють не лише накопиченню знань, умінь, а мають на меті постійне збагачення студентів досвідом творчості.

Усвідомлення майбутнім педагогом себе як творчої індивідуальності, орієнтація його на досягнення педагогічного ідеалу, визначення ним тих професійно-особистісних якостей, що потребують вдосконалення і коригування, розробка індивідуальної програми самореалізації стають можливими за умов оволодіння студентом здатністю самостійно формулювати завдання щодо саморозвитку й виробляти стратегію і тактику їх реалізації; шукати нові засоби вирішення професійних завдань.

Методологічні засади проблеми творчої самореалізації особистості простежуються у ідеях екзистенціально-гуманістичної філософії М.Бахтіна, М.Бердяєва, А.Камю, Ж.Сартра щодо унікальності кожної особистості, її природної потреби у самовдосконаленні та самоздійсненні. Потреба людини у самореалізації розглядається гуманістичною психологією (Ш.Бюллер, А.Маслоу, К.Роджерс, Г.Олпорт, В.Франкл) та педагогікою (А.Алексюк, Є.Бондаревська, Б.Гершунський, І.Зязюн, Н.Кічук, О.Пехота, В.Радул) як „мета-потреба”, духовна потреба та цінність вищого рівня, актуалізація якої дозволяє здійснити особистісне життєве призначення.

У художньо-мистецькій практиці питання розробки організаційно-методичних засобів, що сприяють самореалізації студентів у процесі фахової підготовки, висвітлені у наукових дослідженнях І.Барановської, Л.Масол, Г.Падалки, В.Ражнікова, Н.Сегеди,

О.Теплової, Г.Хусаїнової, О.Щолокової. Інтеграція педагогічного і виконавського компонентів як засобів творчої самореалізації майбутнього вчителя музики знайшла своє відображення у дослідженнях О.Абдуллої, Л.Арчажникової, А.Болгарського, О.Зіміної, Л.Казанцевої, Л.Котової, О.Олексюк, О.Рудницької, В.Шульгіної; концептуальних положеннях теорії та педагогіки виконавства (Л.Баренбойм, Г.Коган, А.Корто, Є.Ліберман, Г.Нейгауз, К.Мартинсен, Г.Ципін).

Аналіз науково-теоретичних праць дає можливість констатувати невідповідність між необхідністю активно-творчої позиції майбутнього вчителя музики і не завжди продуктивними формами його виконавсько-фахової діяльності. Необхідність пошуку шляхів розгортання процесів свідомого цілеспрямованого самоуправління студентами власним духовно-творчим потенціалом у практичній діяльності, що вбирає у себе активну інтеріоризацію соціального досвіду, здатність до самопізнання когнітивно-інтелектуальної, чуттєво-емоційної та регулятивно-вольової сфер, акмеологічну спрямованість на досягнення професійного ідеалу, зумовлює та визначає актуальність даної статті.

Автор статті зосереджує увагу на спонуканні студентів до самоорганізації творчих виконавських дій та формуванні у них досвіду музично-педагогічного самоменеджменту.

Музично-педагогічний самоменеджмент це процес самоуправління студентом-музикантом своєю особистістю у практичній діяльності, який інтегрує мотиваційну спрямованість студента на самореалізацію та свідому саморегуляцію його вольової сфери. Тому майбутній вчитель музики і в ситуації першого ознайомлення зі своєю професійною роллю і далі, при постійному удосконаленні професійної майстерності, повинен безперервно отримувати досвід з педагогічного самоменеджменту, тобто опановувати складним мистецтвом управління собою як суб'єктом педагогічного процесу, свідомо упорядковувати свою особистість у логіці функціонування останнього.

Самоменеджмент у структурі музично-педагогічної діяльності виступає обов'язковою функціональною підструктурою, що узгоджує зусилля суб'єкта педагогічної діяльності у рамках виконання ним різноманітних педагогічних дій та упорядкування їх у цілісному навчально-виховному процесі.

Музично-педагогічний самоменеджмент майбутнього вчителя музики вбирає в себе:

- послідовне і цілеспрямоване використання найбільш ефективних методів, прийомів та технологій реалізації власного професійного „Я”;
- саморозвиток творчого потенціалу студента як суб'єкта майбутньої педагогічної діяльності;
- є концентратом управлінських впливів, спрямованих на себе з метою приведення власної особистості у стан, необхідний для успішного виконання професійної діяльності (активності, ініціативності, самостійності);
- спосіб організації педагогічної діяльності як послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів для оптимального використання власного творчого потенціалу, суб'єктних особливостей та часу;
- мистецтво презентації педагогом себе у сфері професійної музично- педагогічної діяльності;
- упорядкування системи самодіяльних відносин та самосвідомості майбутнього педагога-музиканта у вигляді сукупності засобів, прийомів, процедур, алгоритмів форм переходу з одного стану у інший*.

В зв'язку з тим, що у реальному художньо-педагогічному процесі майбутній педагог-музикант виступає як спеціаліст, що поєднує різноманітні професійні ролі, схема зв'язків його самоменеджменту може бути представлена у наступному вигляді:

* Складові компоненти структури професійно-педагогічної діяльності всебічно обґрунтовано у роботах Н.Кузьміної і конкретизовано нами у аспекті розгляду структурно-функціональної моделі музично- педагогічного самоменеджменту майбутнього вчителя музики.

Схема 1. Механізм функціонування музично-педагогічного самоменеджменту

S cy1-----РфД
 S cy2-----КрД
 S cy3-----ПрД
 S cy4-----Орд
 S cy5-----КмД

де Sn –майбутній педагог як суб’єкт конкретних видів діяльності з їх само управлінням (cy1. cy2. cy3. cy4. cy5);

- РфД –рефлексивна діяльність майбутнього вчителя музики;
- КрД –креативна діяльність майбутнього вчителя музики;
- ПрД – проектувальна діяльність майбутнього вчителя музики;
- Орд – організаційна діяльність майбутнього вчителя музики;
- КмД – комунікативна діяльність майбутнього вчителя музики;

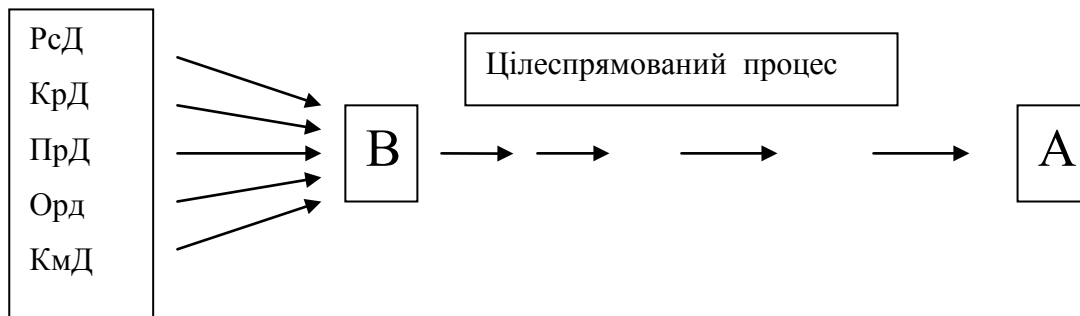
Важливим є те, що самоорганізація йде у такому напрямку: операції самоуправління, що виконувались майбутнім учителем музики з кожної із складових діяльності – рефлексивної, креативної, проектувальної, організаційної та комунікативної, трансформуються у операції його впливів як суб’єкта педагогічної діяльності. У цьому сенсі він реалізує функціональні обов’язки з самоуправління як головний його виконавець. Отже:

Sy – суб’єкт, який свідомо реалізує функції музично-педагогічного самоменеджменту (cy);

В – цілеспрямований навчально-виховний процес його майбутньої музично-педагогічної діяльності;

А – загальна мета педагогічно-виконавської діяльності майбутнього вчителя музики.

Схема 2. Музично-педагогічного самоменеджменту „фахово-компетентним „Я” майбутнього вчителя музики

Зі схеми 2 видно, що у „фахово-компетентному „Я” майбутнього вчителя музики” здійснюється певна трансформація, у процесі якої відбувається самоорганізація та самоуправління студентом власною особистістю таким чином:

- по-перше, зусилля майбутнього вчителя музики з кожного елемента його педагогічної діяльності стають не різновекторними, а цілеспрямованими;
- по-друге, самоуправління майбутнім педагогом-музикантом своєю особистістю у межах кожної відносно самостійної (рефлексивної, креативної, проектувальної, організаційної та комунікативної) діяльності відбувається за допомогою елементарних зусиль (cy1, cy2, cy3, cy4, cy5) щодо регулювання своїх дій;
- по-третє – операції вибору мети тепер зібрані у єдиний комплекс (А), що складає загальну мету виконавсько-фахової діяльності студента;
- по-четверте, цей комплекс і є управлінською діяльністю майбутнього педагога (a1+a2+a3+a4+a5), його музично-педагогічний самоменеджмент, тобто чітко з’ясована система самоуправління власними професійно- фаховими діями.

У даному контексті самоуправління майбутнім педагогом-музикантом своєю особистістю у межах кожної з відносно самостійної (рефлексивної, креативної,

проектувальної, організаційної та комунікативної) діяльності, що домінують на певному етапі цілісного педагогічного процесу, відбувається таким чином:

- рефлексивна діяльність студента, протікаючи у формі різноманітних актів дослідження власного „Я” (самопостереження, самозвіту, самоаналізу, самооцінки), має форму цілеспрямованого отримання інформації про розвиток своєї особистості, готовності до професійного самовдосконалення та його перспектив, про міру розкриття індивідуальних психологічних механізмів виконавського звукотворення у процесі осягнення інструментальної фактури музичного твору; відповідальності за результати своєї праці та власне професійне зростання;

- креативна діяльність передбачає розвиток здібності до нестандартного оригінального, гнучкого та динамічного професійного мислення, зростання рівня художньо-педагогічної культури: педагогічного артистизму, музичної культури, навичок художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів, розвитку спеціальних здібностей (виконавської емоційності, творчої уяви і фантазії, образного мислення);

- проектувальна діяльність майбутнього вчителя музики має на меті самопрогнозування (створення ідеальної моделі професійного „Я”, моделі ретроспективного, реального та перспективного „Я”, моделі професійного „Я”, а також самопрограмування, тобто планування стратегій і тактик своєї поведінки на кожному з етапів музично-педагогічної діяльності, регулювання емоційно-вольової сфери шляхом складання конкретних алгоритмів професійних дій та їх послідовності при підготовці до концертних виступів перед шкільною аудиторією.

Важливо те, що саме на етапі проектно-конструктивної діяльності майбутнього педагога-музиканта відбувається усвідомлення ним змісту особистісних перспективних та оперативних планів роботи над собою як майбутнім професіоналом, виробляється програма неперервної фахової самоосвіти, самовиховання та саморозвитку (професійна адаптація, потреба у творчій самореалізації, розробці нових творчих музично-виконавських проектів);

- організаційна діяльність майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі музично-педагогічного вузу розгортається як самоорганізація його зусиль, спрямована на практичну реалізацію творчого потенціалу в умовах фахової підготовки. Самоорганізація студента-музиканта відбувається через самоактуалізацію, самоконцентрацію, самопрезентацію, самонавіювання, самонаказ, самосхвалення;

- комунікативна діяльність включає самоповагу як головне джерело самоконтролю та саморегулювання, особистісну відповідальність перед учнями, самим собою за процес та результати педагогічних рішень. Самоконтроль осягає інтелектуально-мовну, емоційну та вольову активність особистості майбутнього вчителя музики у їх єдності та цілісності як чергування процесів самоаналізу, самокорекції та самооцінки; передбачає діалогічність як головну якість педагога-музиканта, здатність до встановлення емпатійних зв'язків з образами творів мистецтва, з учнями у процесі співтворчості.

Таким чином, педагогічне керівництво організацією музично-педагогічного самоменеджменту сприяє готовності студентів до продуктивної організації власної фахової діяльності, підвищенню творчо-пошукової активності і дозволяє констатувати наступне:

- перехід від управління до самоуправління власною музично-педагогічною діяльністю стає механізмом стимулювання індивідуальної стратегії творчої самореалізації кожного студента; відкриває можливості для використання раціональних технологічних прийомів у процесі виконавського осягнення музичних творів;

- є багаторівневим процесом творчої самодіяльності майбутнього вчителя музики, інтегральною складовою його професійної „Я-концепції”;

- це спосіб самоорганізації навчальної роботи з урахуванням максимально-ефективного використання творчих можливостей, здібностей і часу майбутнього вчителя музики.

Література

1. **Малиновська О.** Консультпункт у системі проектування і впровадження педагогічних технологій // Нові технології навчання: Наук.–метод. зб. / Ред. кол.: В.Зайчук, О.Савченко, М.Дмитриченко та ін. – К., 2003. – С.122 – 125.
2. **Педагогічні технології у неперервній професійній освіті:** Монографія / С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик, О.І.Кульчицька та ін. / За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.

УДК 378.637.016:78.071.2(043)

Жигінас Т.В.

ЗМІСТ І ПОСЛІДОВНІСТЬ ЕТАПІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО МУЗИЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА СЕРЕД ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

В статтє изложєны основныє позициї подготовкы будущих учителей музыки к музыкально-просветительской работе среди детей и юношества. Она предполагает координационно-ориентировочные мероприятия для студентов выпускных курсов и включает ряд этапов: ознакомительно-аналитический, проективно-моделирующий и практически-реализующий, последовательность которых обусловлена мерой охвата материала.

Ключевые слова: *музыкальное просветительство, концертно-образовательная деятельность*

Система освіти в Україні як соцікультурний і духовний феномен знаходиться на новому етапі, спрямованому на особистісний розвиток молодої людини, формування її естетичної культури, здатність до повноцінного сприйняття творів високого мистецтва, зокрема, музики .

Становлення ідей пропаганди класичного мистецтва засобами концертної діяльності в Україні пов'язане з іменами видатних діячів культури, зокрема таких як А.Авдієвський, О.Кошиць, М.Стеф'юк та ін.

Визначення провідних аспектів і специфіки концертно-просвітницької діяльності серед дітей та юнацтва дістала широке осмислення в роботах Б.Асаф'єва, Н.Гродзенської, Д.Кабалевського, В.Шацької, Б.Яворського та ін.

Сучасний етап розвитку теорії й методики музичного виховання з проблем просвітництва постійно збагачується виокремлюючись за такими напрямками: визначення закономірних зв'язків між цілеспрямованим педагогічним впливом і результатами музичного сприймання школярів (Л.Коваль, О.Ростовський); з'ясування особливостей підготовки студентів до музично-просвітницької діяльності (Л.Безбородова, Т.Жигінас, Є.Куришев, І.Немикіна, І.Полякова); розробка системи професійної підготовки студентів до художньо-естетичної освіти школярів на культурологічних засадах (Л.Масол, О.Олексюк, Л.Рапацька, О.Шевнюк, О.Щолокова); висвітлення шляхів подолання академічної замкненості музично-виховної роботи серед учнівської та студентської молоді (А.Болгарський, В.Яконюк).

Проте цілісного осмислення підготовки фахівців до концертно-освітньої діяльності серед дітей та юнацтва, яка має свою специфіку і завдання, досі не існує. Аналіз практики свідчить, що підготовка студентів до концертно-освітньої діяльності здійснюється переважно стихійно і безсистемно, а питання виконавської діяльності студентів вирішуються загалом з позицій вузькофахового навчання.

Отже, виникла необхідність удосконалити процес підготовки фахівців, здатних проводити комплексну музично-просвітницьку роботу серед дітей та юнацтва.

Стає очевидним, що музично-педагогічна освіта зможе виконати соціальне замовлення лише на основі забезпечення взаємодії між музично-художнім і методико-